

Ugglarp

en fallstudie i implementering av den Europeiska Landskapskonventionen

Fakulteten för Landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap
Område Landskapsarkitektur, Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) Alnarp
Landskapsarkitektprogrammet
2011-05-20 - Pär Selander

SLU, Sveriges Lantbruksuniversitet
Fakulteten för Landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap
Område Landskapsarkitektur

Författare: Pär Selander

Titel (sve): Ugglarp - en fallstudie i implementering av den Europeiska Landskapskonvention

Titel (eng): Ugglarp - a case study in implementation of the European Landscape Convention

Nyckelord (6-10 st): ELC, implementering, Ugglarp, landsbygdsutveckling, planering, förvaltning, bevarande,

Handledare (SLU/extern): Hanna Elgåker, Lantbrukets byggnadsteknik, SLU Alnarp

Examinator (SLU/extern): Anna Peterson, Område Landskapsarkitektur, SLU Alnarp

Kurstitel: Kandidatexamensarbete i Landskapsplanering

Kurskod: EX0650

Omfattning (hp): 15 hp

Nivå och fördjupning: G2E

Serienamn: Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2011

Program/utbildning: Landskapsarkitektprogrammet

Omslagsbild: Salleberget, Ugglarp, foto: Pär Selander, 2010-11-01

Förbindelsen av Harry Martinsson

Mellan poesin som bor i ditt hjärta och vallmon finns
ett kontrakt

skrivet av vinden och undertecknat av förgängelsen.

Det är skrivet med en tranas fjäder

doppat i dagsländans blod.

Problemet för dem båda är

hur livet skall överlistas

att dofta hos orden så att dessa

kan föda hållfasta drömmar.

Ja, drömmar måste byggas säkrare än städer

och dagligen måste de lappas

och lagas efter de dagliga och frätande angreppen från

nyttans tand

som är värre än tidens tand.

Sammandrag

Den Europeiska Landskapskonventionen, förkortad ELC, är en den första internationella konventionen rörande landskapsutveckling. Den är nyligen ratificerad av Sverige och kommer vinna laga kraft maj 2011, och är således högaktuell. ELC är ett dokument som bland annat syftar till att öka medvetenheten om landskapets värde och betydelse. Dessutom verkar den för att främja allmänhetens delaktighet i beslut och processer som rör landskapet lokalt och regionalt. Konventionen kan därför ses som ett planeringsverktyg för landskapet och dess invånare.

Den här uppsatsen undersöker hur ELC kan komma att användas i planeringsprocesser, och hur en planerare kan använda dess lagtext för att motivera ett projekt. Empirin kommer utgöras av en fältstudie i ett reellt landsbygdsutvecklings-projekt som drivs av en landsbygdsutvecklings-förening, Framtid Ugglarp. Uppsatsen undersöker hur ELC kan implementeras i tre olika projekt, på regional-, lokal- och detaljskala. Syftet är att undersöka hur ELC kan användas i de tre olika skalorna för att motivera utvecklings-åtgärder.

Uppsatsen visar att ELC kan användas som en verktyg för att motivera Landsbygdsutvecklings-projekt som drivs av lokala aktörer, vilka representerar allmänhetens önskemål gällande bevarande, förvaltning och planering.

Abstract

The European Landscape Convention, known as ELC, is the first international Convention concerning the development of landscape. Recently Sweden ratified the Convention and it will be final in may 2011. Thus the Convention should be considered as a very topical concern. ELC is a document that among other things focuses on increasing the awareness among the public about the value and importance of the landscape. It also emphasizes participation from the public in decisions and processes concerning the landscape, on a locally and regionally basis. The Convention can therefore be seen as a planning tool for the landscape and its inhabitants.

This essay examines how ELC can be used in planning processes, and how a planer can use its legal text in order to motivate a project. The empirical part of the essay derives from a case study of a real rural society developing project that is run by the local rural development association, "Framtid Ugglarp". The essay examines how the Landscape Convention can be implemented in three different project, on a regional level, on a local level and on a detailed level. The purpose is to examine how ELC can be used on the three different levels to motivate development.

The essay shows that ELC can be used as a tool in order to motivate rural development projects which are run by local organizations, representing the preferences by the public concerning conservation, management, and planning.

Innehållsförteckning

Sammandrag	4
Abstract	4
Innehållsförteckning	5
Figurförteckning	6
Förord	6
Inledning	7
Bakgrund	7
Syfte	8
Mål	8
Disposition	8
Dispositionsdigram	9
Material och Metod	10
Dataninsamling	10
Dataanalys	11
Teoretisk Ramverk	11
ELC	11
ELCs uppföljning och kontroll	12
Tolkning av ELC	13
Implementering av ELC	17
Regionalnivå	17
Lokalnivå	19
Detaljnivå	20
Diskussion	22
ELCs roll i planeringsprojekt	22
Slutsats	24
Avslutande ord och förslag på fortsatta studier	29
Källförteckning	29

1. Figurförteckning

Figur 1. Kattegattsledens dragning genom Ugglarp. (Foto: Pär Selander 2011-04-16)

Figur 2. Vandringsleden mellan Ugglarp och Ugglarps kvarn, första etappen som är färdigställd. (Foto: Pär Selander 2011-04-16)

Figur 3-4. Gestaltungsförslag Trossnäsbastun. (Illustration: Arkitektfirma Hermansson, Hiller och Samuelsson Arkitekter)

Figur 5. ELC som en samlande Prisma. (Illustration: Pär Selander)

Figur 6. ELC som en spridande Prisma. (Illustration: Pär Selander)

2. Förord

Jag kom i kontakt med Framtid Ugglarp 2010 då de sökte en landskapsarkitekt-student för att hjälpa dem skriva en "Vision", ett dokument som skulle utgöra ett ramverk för deras framtida utvecklingsambitioner. Dokumentet skulle kunna ses som en utvecklingsplan och skulle beskriva i vilken riktning orten vill röra sig och hur den skall göra det. Det pågående arbetet med "Visionen" i kombination med uppföljande intervjuer ligger till grund för den empiriska förståelsen i denna uppsats.

Jag vill tacka min handledare Hanna Elgåker som stått mig bi, och gett energi, hela vägen. Jag vill tacka projektledaren för Framtid Ugglarp Lars Hiller, som är en sann inspirationskälla med sitt brinnande engagemang för utvecklingsfrågor. Slutligen ett stort tack till min syster Lisen Selander som givit mig mycket nyttig feedback och input i arbetet med denna uppsats.

Malmö, 2011-05-20, Pär Selander

3. Inledning

Vad är ELC och hur kan dess lagtext implementeras?

I en framtida roll som planerare kommer jag med stor sannolikhet hamna i många projekt som rör utvecklingsfrågor, både i stadsmiljö och på landsbygden. Jag kommer förväntas ha kunskap om de lagar och regelverk som fungerar som styrmedel vid planeringsarbetet med utvecklingsfrågor. ELC, som vunnit laga kraft den 1:a maj 2011, är ett sådant regelverk.

I denna uppsatsen försöker jag förstå ELC. Jag analyserar dess lagtext och sätter de analyser jag gör utifrån den, i en realistisk kontext genom att implementera dem i ett reellt landsbygdsutvecklingsprojekt. Är ELC, som ligger under Riksantikvarieämbetets ansvarsområden, endast ett dokument som förespråkar bevarande? - eller kan ELC användas som ett verktyg för att motivera landsbygdsutvecklingsprojekt?

Dessa frågor är viktiga för mig som blivande landskapsarkitekt, och tack vare att konventionen så nyligen vunnit laga kraft så är området relativt utforskat. Detta medför att en öppen och fri diskussion kan hållas kring mina frågeställningar.

3.1 Bakgrund

Europeiska Landskapskonventionen, även känd som ELC, är den första världsomspännande konventionen rörande landskapsutveckling. Den togs fram av Europarådet redan år 2000, som en del i projektet "Europe: a Common Heritage" (Jones et al., 2007, s.207). Kortfattat syftar ELC till att förbättra skydd, förvaltning och planering av europeiska landskap. Den syftar också till att främja samarbetet kring landskapsfrågor inom Europa och till att stärka allmänhetens och lokalsamhällets medverkan i det arbetet. Konventionen innefattar alla typer av landskap som människor möter i sin vardag och på sin fritid (Riksantikvarieämbetet, 2007).

ELC blir juridiskt bindande för ett land först när landet ratificerat den. Ratificering innebär att landet inarbetar konventionens intentioner i sin nationella lagstiftning och politik. Berörda lagar skall förändras så de harmoniserar kring ELCs riktlinjer. Sverige har nyligen ratificerat ELC och konventionen vinner laga kraft i maj 2011 (Riksantikvarieämbetet, 2011). Konventionen är således högaktuell och förväntas beröra framtida landskapsutvecklingsprojekt i Sverige.

Projektet Framtid Ugglarp initierades år 2008 som ett landsbygdsutvecklingsprojekt. Projektet syftar till att ta tillvara de boendes intressen i Ugglarp samt utveckla orten. Ambitionen är att göra Ugglarp till en ännu bättre plats för dess invånare att bo på. Att ortens invånare ska få den sociala och kommunala service de önskar och behöver. Föreningen vill ta tillvara de friluftslivs- och naturvärden som finns, samt ge förslag på hur utveckling av orten kan ske i syfte att skapa lokal sysselsättning (Hiller, 2008, s.3).

Framtid Ugglarp kan därför ses som ett typiskt exempel på ett landsbygdsutvecklingsprojekt som kommer beröras av ELCs riktlinjer. Valet att undersöka hur ELC kan implementeras i projekt som, delvis eller helt, drivs av den lokala föreningen Framtid Ugglarp, motiveras genom att ELC förespråkar allmänhetens medverkan i utvecklingen av landskap. En av de främsta anledningar till att implementera ELC är att ta till vara människors föreställningar om det omgivande landskapet. Lokala

aktörers lokalkännedom är en viktig faktor vid utveckling av landskapet, då dessa har en annan uppfattning om vad landskapet innehåller än beslutsfattande myndigheter på annan ort. Därför bör dessa aktörers förslag höras av myndigheter vid olika planeringsprocesser som driver utvecklingen. (Jones, 2007, s.620)

Mot bakgrund av detta skall min uppsats undersöka hur ELC kan användas för att motivera utvecklingsförslag som en lokal förening, Framtid Ugglarp, driver. Framtid Ugglarp är delaktiga i ett flertal projekt som berör utvecklingen av orten Ugglarp. Denna ort blir därför min fallstudie där jag försöker implementera ELCs lagtext för att motivera utvecklingsförslag. Jag vill dela upp min frågeställning i två delar. I den första vill jag analysera ELC för att få en förståelse för dess innehåll. I en andra del vill jag försöka implementera dess innehåll i de mål som Framtid Ugglarp har för olika projekt. Detta för att kunna motivera åtgärder rörande landsbygdsutveckling i mitt fortsatta arbete med Framtid Ugglarps "Vision"

3.2 Syfte

Uppsatsens övergripande syfte är att undersöka vilken roll ELC kan spela, genom att utifrån en fallstudie öka förståelsen för hur ELC kan tillämpas. Ytterligare syfte är att undersöka ELC för att förbereda mig, och andra planerare som läser denna uppsats, inför det framtida arbetet med implementering av dess lagtext. Uppsatsen syftar dessutom att ge mig goda förutsättningar för det stundande arbetet med Framtid Ugglarps "Vision".

3.3 Mål

Målet med arbetet är att analysera ELC, och i nästa skede skapa förståelse för dess innehåll och undersöka hur konventionen kan implementeras i ett pågående landsbygdsutvecklingsprojekt. Målet med arbetet är även att analysera och ge förslag på hur ELC skulle kunna implementeras i ett landsbygdsutvecklingsprojekt.

3.4 Frågeställning(ar)

- Vad innebär ELC för ett landsbygdsutvecklingsprojekt? - analysera och kommentera.
- Hur kan ELC implementeras i ett reellt landsbygdsutvecklingsprojekt? - detta vill jag undersöka i tre skalnivåer, dvs på regional-, lokal- och i detaljnivå, genom projekt som Framtid Ugglarp är delaktiga i.

3.5 Disposition

Jag har valt att dela upp uppsatsen i två huvudsakliga delar. I den första delen redogör jag för ELCs centrala delar i förhållande till projekt som drivs av Framtid Ugglarp. Denna del avslutas med en sammanfattning och därefter följer uppsatsens andra del. Den andra delen implementeras ELC utifrån tre projekt som Framtid Ugglarp är delaktiga i, i tre olika skalor (regional-, lokal- och detaljskala). Uppsatsen avslutas med en diskussion och en slutsats där en redogörelse görs för ELCs roll i landsbygdsutvecklingsprojekt.

4. Metod/Tillvägagångssätt

Uppsatsen har en kvalitativ/tolkande ansats (Kvale, 1997). Kvalitativa metoder härrör till stor del från de ämnen där syftet med forskningen är tolkande. Det vill säga, resultatet skall ge en ökad förståelse snarare än förutsägelse om resultatet genom studien. Uppsatsen är således inte avsedd att ge en detaljerad beskrivning av ämnet, utan istället verka som ett underlag som kan förhoppningsvis leda till bättre beslutsfattande (Swaffield & Foster, 2000, s.18). Jag har gjort en tolkning av hur ELC kan implementeras utifrån ett perspektiv som en planerare, verksam i en förening som vill utveckla ett landskap. Min undersökningsteknik för att öka förståelsen för hur ELC kan implementeras i ett landsbygdsutvecklings-projekt har gått till på följande sätt:

1. Analys - Jag har läst ELC och analyserat dess text. Analysen har skett utifrån en planerares perspektiv. Tolkningen är subjektiv och syftar till att finna argument för att motivera landsbygdsutveckling.
2. Diskussion - Dessa analyser har legat till grund för en fri diskussion. I diskussionen analyseras vilka möjligheter till implementering ELCs introduktion och fem första artiklar har i förhållande till Landsbygdsutveckling i allmänhet. På så vis gör jag en direkt koppling mellan analys av ELC och hur den kan tolkas genom ett landsbygdsutvecklings-perspektiv.
3. Implementering - Från min diskussion har jag valt ut de fall där implementering av ELCs lagtext bäst överensstämmer med Framtid Ugglarps mål. Dessa fall har jag sedan använt i min huvuddel för att motivera att de tre projekten ska anläggas. Jag har alltså använt information om de tre projekten, och granskat dess mål och mening gentemot de tolkningarna jag gör av ELC.
4. Resultat – Utfallet av mina tolkningar av ELC, mot bakgrund av projektet drivna av Framtid Ugglarp, ligger till grund för mina slutsatser kring huruvida ELC kan tillämpas för att motivera ett landsbygdsutvecklings-projekt.

4.1 Datainsamling

I arbetet med uppsatsen har jag använt mina förkunskaper om orten Ugglarp och landsbygdsutveckling som jag fått genom mitt tidigare samarbete med Framtid Ugglarp. Projekten runt och kring Framtid Ugglarp utgör den empiriska kontexten för den här uppsatsen. Enligt Burke Johnson & Onwuegbuiz (2004) krävs empiriska observationer för att härleda och undersöka en frågeställning. Jag har utgått från de projekt som Framtid Ugglarp driver i arbetet med att implementera ELC i en verklig kontext. Jag är uppvuxen i Ugglarp och har, förutom min förförståelse för orten, fört samtal med ett flertal personer och intervjuat projektledaren för Framtid Ugglarp. Intervjun var av semistrukturerad karaktär (Kvale, 1997) vilket kan ses som ett mellanting mellan ett öppet samtal och en strukturerad intervju. Jag utformade en intervjuguide (se bilaga 1) som stöd vid intervjutillfället. Kvale (1997) menar att genom att använda denna sorts intervjuteknik så blir samspelet med respondenten *“varken så anonymt och neutralt som när en intervjuperson svarar på en enkät eller så personligt och känslomässigt som i en terapeutisk intervju.”* (s 117-118). Intervjun spelades in och transkriberades.

Utöver intervjun så har jag haft kontinuerlig mailkontakt med 2 personer i Framtid Ugglarps styrelse, projektledaren och en styrelseledamot. Jag har även haft mailkontakt med handläggare på Stadsbyggnadskontoret i Falkenberg. Jag har deltagit i sammanlagt ca 10 projektmöten rörande föreningen Framtid Ugglarps olika projekt. Vidare har mina studier till stor del bestått av

litteraturstudier av ELC och artiklar som diskuterar olika tolkningssätt av konventionen. Förutom personer som varit direkt delaktiga i i planerings- och utvecklingsprojekten har jag haft en daglig kontakt med flertalet boende i Ugglarp. Det tycks som om de vanligaste metoderna för kvalitativ forskning, på frågor som berör landskap, är att låta utvalda personer eller grupper uppmuntras att beskriva och diskutera deras inställningar till sitt landskap. Syftet med dessa metoder är att identifiera landskapets olika värden och betydelser eftersom de är subjektivt definierade och upplevs av respondenterna (Swaffield & Foster, 2000, s.18).

4.2 Dataanalys

Jag har analyserat vad som framkom av litteraturstudierna, intervjun, mötena och samtal med boende i orten utifrån min inläsning av ELC. Som redan indikerats så har jag studerat ELC och analyserat dess lagtext. Dessa analyser har jag sedan använt som ett stöd till att motivera tre projekt som Framtid Ugglarp försöker driva igenom. Projekten som jag valt att implementera ELC i är i tre olika skalor. Kattegattsleden är på regional nivå, Vandringsleden är på lokalnivå och Bastuprojektet är på detaljnivå. Detta för att undersöka hur implementering av ELC kan ske på olika sorters projekt. Min avgränsning av dataanalysen har bestått av:

- Fallstudien Ugglarp - Implementering av ELC har skett i tre olika projekt på tre olika skalor.
- Litterära avgränsningar - Jag har valt att analysera de första fem artiklarna i ELC och artiklar som tolkar dessa, då de är av mest relevans i förhållande till frågeställningen.

5. Teoretiskt ramverk

Denna uppsats gör sin tolkning av ELC utifrån en planerares perspektiv och dess användningsmöjligheter i arbetet med ett landsbygdsutvecklingsprojekt. Utgångspunkten i den här uppsatsen är att använda ELC som ett verktyg för att motivera utvecklingsprojekt. Nedan följer en redogörelse av ELCs centrala delar, dessa kommer senare i uppsatsen att diskuteras och implementeras i relation till projektet som Framtid Ugglarp helt, eller delvis, driver.

5.1 ELC

ELC syftar till att förbättra skydd, förvaltning och planering av europeiska landskap. ELC anser att landskapet är en gemensam tillgång att vi har ett gemensamt ansvar för det. Ofta måste vi förhandla om hur ansvar skall fördelas och hur resurser och tillgångar skall fördelas. Detta kräver ett engagemang och nära samarbete mellan myndigheter, organisationer, markägare och brukare. När Sverige ratificerat konventionen är den juridisk bindande och då är vi skyldiga att erkänna landskapets betydelse i den egna lagstiftningen och öka medvetenheten om landskapets värde (Riksantikvarieämbetet, 2008).

ELC betonar betydelsen av ett föränderligt landskap, som inte bromsas enkom av viljan att bevara. Landskap har alltid utsatts för förändringsprocesser både genom människans och naturens påverkan. ELC försöker inte stoppa denna förändringsprocess utan konventionen vill finna en balans mellan hur vi kan bevara, förvalta och utveckla landskapet så att vi kan hantera framtidens förändringar. En

förutsättning för att hitta denna balans är att vi först måste erkänna den stora mångfalden och kvaliteter som finns i det landskap som vi ärver och förvaltar (Jones et al. 2007).

ELC uppmuntrar ett "gräsrotsperspektiv" som förhållningssätt vid landsbygdsutvecklings-projekt. Det lokala engagemanget anses vara en viktig drivkraft och kunskapskälla, och har en central roll vid projekt som rör bevarande, förvaltning och planering av det lokala landskapet (Jones et al. 2007, s. 207). Det demokratiska systemet förbättras om allmänheten till en ökad grad kan delta i beslutsfattandet rörande utvecklingen av deras landskap. Beslut vinner högre legitimitet om allmänheten har deltagit i utformningen av visioner, mål och beslutskriterier. Genom allmänhetens deltagande kan dessutom dess kunskaper, värderingar, åsikter och beteende inarbetas i beslutsunderlaget vilket ger myndigheterna en bättre överblick över de problem som allmänheten uppfattar. På så viss underlättas arbetet med att finna lämpliga lösningar. Deltagande från allmänheten kan även leda till att konflikter mellan olika aktörer löses. Genom att de olika aktörerna får tala för sin ståndpunkt kan förståelse för andras synpunkter skapas. En öppen dialog som gynnar planeringsprocessen i längden då överklagandeprocesserna blir färre om konflikter behandlas på ett tidigt stadiet. (Jones, 2007).

ELC är således starkt positiv till att allmänheten skall få vara med och påverka bevarande, förvaltning och planerande av sitt landskap. I sökandet efter effektivt implementering av ELC har planeringsmyndigheter mycket att vinna på att förstå allmänhetens åsikter och synvinklar (Conrad et al., 2011).

5.2 ELCs uppföljning och kontroll

Regeringen ratificerad nyligen ELC och Riksantikvarieämbetet fick då i uppdrag att, tillsammans med en grupp myndigheter, ta fram förslag för hur ELC skall implementeras i Sverige.

Riksantikvarieämbetet ansåg att ett gemensamt övergripande ansvar på nationell nivå skall fördelas mellan myndigheterna Boverket, Naturvårdsverket, Jordbruksverket, Skogsstyrelsen, Trafikverket, Tillväxtverket samt Riksantikvarieämbetet. På regional nivå skall Länsstyrelserna samordna och utveckla arbetet med ELCs tillämpning (Riksantikvarieämbetet, 2011).

Riksantikvarieämbetet anser att utgångspunkten för förslaget är att de olika myndigheterna skall självständigt ta ansvar för konventionens tillämpning, uppföljning och utvärdering inom sina respektive verksamhetsområden. Dessa myndigheter skall tillsammans tillsätta en samordningsgrupp som skall skapa ett landskapsdiskussions forum. I detta forum skall frågor som rör ELCs implementering och utveckling diskuteras. Denna samordningsgrupp skall även utarbeta ett dokument som skall fungera som en plattform för Sveriges arbete med tillämpning av ELC. Samordningsgruppen, forumet och dokumentet syftar till att sprida kunskap om konventionen i allmänhet, och skall utvärdera dess implementerings-möjligheter inom de respektive verksamhetsområdena (Riksantikvarieämbetet, 2011).

6. Tolkning av ELC

- utifrån ett landsbygdsutvecklings-projekt

Här följer en diskussion kring ELC utifrån ett landsbygdsutvecklings-projekt (se frågeställning 1). ELC är uppdelad i totalt 18 artiklar samt en inledning. Uppsatsen diskuterar inledningen samt de första fem artiklarna. Skälet till att detta urval är att de första fem artiklarna anses innehålla mest relevant information för de ämnen som uppsatsen behandlar. Vidare har beslutet att analysera de första fem artiklarna bidragit till att avgränsa uppsatsen. Artikel 1-5 behandlar definitioner, räckvidd, mål, ansvarsfördelning och allmänna åtgärder. Artikel 6-18 behandlar särskilda åtgärder, internationella riktlinjer och program, ömsesidigt bistånd och informationsutväxling, landskap som går över riksgrensarna, uppföljning av genomförandet av konventionen, territoriell tillämpning, uppsägning, ändringar och notifikationer (Europarådet, 2000). Genom att analysera och tolka ELC skapas en förståelse för dess innehåll och dess implementerings-möjligheter. Uppsatsen undersöker då på vilket vis ELC kan användas för att motivera landsbygdsutveckling (se metod).

I inledningen av ELC beskrivs vad som förväntas av ett land då detta ratificerat ELC. Länderna förväntas att ha samma syn på sina landskap för att resterande delar av konventionen skall kunna följas. I inledning av den Europeiska Landskapskonventionen går det att läsa att Europarådets medlemsstater som undertecknat denna konvention har, bland annat, kommit överens om följande:

"... landskapet bidrar till att skapa lokala kulturer och att det är en grundläggande beståndsdel i det europeiska natur- och kulturarvet som bidrar till människors välbefinnande och till att stärka den europeiska identiteten,"(Europarådet, 2000, sid.1)

"...uppfylla allmänhetens önskan att kunna glädja sig åt landskap med hög kvalitet och att spela en aktiv roll i utvecklingen av landskapen"(Europarådet, 2000, sid.2)

"...erkänner att de europeiska landskapens kvalitet och mångfald utgör en gemensam resurs och att det är viktigt att samarbeta om skydd, förvaltning och planering av denna resurs"(Europarådet, 2000, sid.2)

ELC förutsätter att samtliga länder som undertecknat konventionen har samma syn på landskapet, och dess förmåga till att skapa lokala kulturer. Vidare uppmanas allmänheten att vara delaktig i utveckling av sitt landskap. Aktörer med god lokalkännedom skall få inflytande över frågor som påverkar landskapet. I inledningen understryks även vikten av att se landskapet som en ändlig resurs som behöver noggrann planering vid utvecklingsskede för att skydda dess kvaliteter. Dessa punkter är alltså sådant som Sverige, och andra länder som undertecknat ELC, kommit överens om. Ett erkännande av landskapets betydelse och förmåga att skapa lokala kulturer, och en brukarmedverkan i dess bevarande, förvaltning och utveckling genom delaktighet i planeringsprocesser av landskapet.

Hallandskusten är en lokal kultur som definieras av den typiska miljön. Framtid Ugglarp drivs av personer som är lokalt engagerad i bevarandet, förvaltningen och utvecklingen av landskapet kring orten. Föreningen har som målsättning att utveckla den unika identitet som landskapet utmed hallandskusten bär på och göra miljöerna tillgängliga för fler. (Hiller, 2008)

I ELCs första kapitel "ALLMÄNNA BESTÄMMELSER" återfinns bland annat ELCs definitioner av begrepp och termer. Dessa definitioner är viktiga att förstå för att kunna sätta in ELCs text i ett sammanhang.

I Artikel 1 går bland annat att utläsa:

“Mål för landskapskvalitet: berörda myndigheters formulering för ett särskilt landskap, av allmänhetens önskemål med avseende på landskapskaraktären i deras livsmiljö.”(Europarådet, 2000, sid.3)

“Landskapsskydd: åtgärder för att bevara och upprätthålla ett landskaps viktiga eller utmärkande karaktärsdrag när det är berättigat på grund av dess natur- och kulturmiljövärde som en följd av dess naturliga utformning och/eller av mänsklig verksamhet.” (Europarådet, 2000, sid.3)

“Landskapsförvaltning: åtgärder för att säkerställa en regelbunden skötsel av ett landskap, så att förändringar som orsakas av sociala, ekonomiska och miljömässiga processer styrs och samordnas, med sikte på en hållbar utveckling.”(Europarådet, 2000, sid.3)

“Landskapsplanering: kraftfulla framtidsinriktade åtgärder för att förbättra, återställa eller skapa landskap.”(Europarådet, 2000, sid.3)

ELC anser att vid utredning måste planerare ta hänsyn till restriktioner så som riksintresse och strandskydd som gäller för området, dvs de lokala restriktionerna och berörda myndigheters definition av detsamma. Landsbygdsutveckling skall sträva efter att i största möjliga mån vara hållbar. Förvaltning av förändringsprocesser kräver ett lokalt engagemang vilket i sin tur kräver delaktighet. Om människor kan få vara med att påverka och utveckla sitt landskap, styrda av ett ramverk bestående av gemensamt uppställda mål, som förhåller sig till bestämmelser och restriktioner, så kan förvaltning och utveckling ske löpande. Bevarande av område består till stor del av att informera boende och besökande om vilka unika kvaliteter som en plats innehar. Om detta kan ske skapas en koppling mellan värdet av landskapet och dess identitet. Landsbygdsutveckling som drivs av en stark vision om att vilja förbättra landskapet skall främjas.

All miljö i Ugglarp står under landskapsskydd, Riksintresse högexploaterad kust, Riksintresse naturvård, Riksintresse naturvård, Riksintresse rörligt friluftsliv (<https://butiken.metria.se/digibib/index.php>, [online], 2010-08-25). Framtid Ugglarp vill göra orten tillgänglig utan att skada karaktärerna på miljön i Ugglarp. Dessa riksintressen kommer således att vägas in vid utvecklandet av olika utvecklingsförslag. Kraftfulla framtidsinriktade åtgärder anses vara i linje med Framtid Ugglarps målsättningar.

Artikel 2 handlar om ELCs räckvidd, det vill säga inom vilket område den anses vara ett obligatoriskt verktyg att ta hänsyn till. Definitionen av räckvidden lyder:

“Om inte annat följer av bestämmelserna i artikel 15 är denna konvention tillämplig på parternas hela territorium och omfattar natur-, landsbygds-, stads- och förortsområden. Den inbegriper landområden, inlandsvatten och havsområden. Den avser landskap som kan anses som särskilt värdefulla såväl som vardagliga landskap och vanvårdade landskap” . (Europarådet, 2000, sid.4)

Konventionens definition av dess implementeringsområde är mycket bred och täcker in alla landskap. Därför är det ett viktigt instrument att ta hänsyn till vid projekt som landsbygdsutveckling då den är juridiskt bindande.

ELC kan ses som ett överliggande restriktionsverk som täcker in alla former av planeringsprojekt som berör Sverige, då även Ugglarp. Vid ett framtida arbete med Framtid Ugglarps Vision är det därför

viktigt att ta hänsyn till ELCs lagtext, för att skapa tyngd och trovärdighet till dokumentet.

I Artikel 3 beskrivs ELCs mål. Där går att utläsa:

“Konventionens mål är att främja skydd, förvaltning och planering av landskap samt att organisera europeiskt samarbete i landskapsfrågor.” (Europarådet, 2000, sid.4)

ELCs mål är att lyfta frågan om betydelsen av skydd, förvaltning och utveckling av landskap. Konventionen har även som mål att förmå alla länder, som undertecknar dokumentet, att värdera sina landskap likvärdigt. ELCs mål är med andra ord att skapa en ömsesidig respekt för europeiska landskap.

Landsbygdsutvecklings-projektet Framtid Ugglarp har för avsikt att genom sin framtida Vision, skapa ett ramverk för framtida utvecklingsförslag. Ramverket skall ha sin utgångspunkt i att landskapet som omger orten innehåller stora kvaliteter som kan utvecklas så fler kan få tillgång till dessa. Om fler uppmärksammar landskapet kring Ugglarp och dess unika identitet så kan en stark respekt för dess kvaliteter skapas, och hållbara och framtidsinriktade utvecklingsprojekt premieras. Exempelvis en cykelväg som leder in till tätorten Falkenberg, där den cyklande leds utmed kusten i bilfri miljö.

I andra kapitlet av Landskapskonvention går det att läsa om ansvarsfördelning i Artikel 4.

“Varje part skall genomföra denna konvention, i synnerhet artiklarna 5 och 6, enligt sin egen kompetensfördelning, i enlighet med sina grundlagsenliga principer och administrativa ordningar, och i överensstämmelse med subsidiaritetsprincipen, samtidigt som hänsyn tas till den europeiska konventionen om kommunal självstyrelse. Utan att göra avsteg från bestämmelserna i denna konvention skall varje part harmonisera genomförandet av denna konvention med sin egen politik.” (Europarådet, 2000, sid.4)

Utan att göra avsteg från konventionens lagtext skall införandet av ELC ske i samband och harmoni med varje lands egen politik. Kravet för att en implementering skall kunna ske är att konventionens mål överensstämmer med landets mål rörande exempelvis landsbygdsutveckling. På så vis utgår uppsatsen ifrån att det som konventionen anser vara viktigt skall kommuner och länsstyrelse anse vara viktigt. Detta skapar ett incitament för att använda konventionen som ett verktyg för att motivera utvecklingsprojekt.

Vid kontakt med Falkenbergs kommuns Stadsbyggnadskontor har frågan ställt om hur de ser på implementering av ELC i landsbygdsutvecklings-projekt, så som Framtids Ugglarps olika projekt. Vid mailkontakt med Planhandläggare Pernilla Andersson gavs följande svar:

“Vi håller ju, som du säkert vet, på med att ta fram en ny översiktsplan för Falkenbergs kommun. Programmet har precis varit ute på samråd och nästa vår kommer ett planförslag att samrådas. Vi har uppmärksammat att ELC finns och kommer att hantera landskapsfrågorna i ÖP:n (och referera till konventionen), men formerna för det är vi inte färdiga med än. Landsbygdsutvecklings-frågor hanterar vi också specifikt i ÖP:n, men kopplingen mellan landsbygdsutveckling och ELC har vi inte alls diskuterat ännu.”

Området är relativt outforskat då ELC nyligen vunnit laga kraft. Hur ELC kan implementeras i landsbygdsutvecklings-projekt i förhållande till svensk lag är ovisst. Ingen praxis för dessa frågor finns ännu.

Artikel 5 i Europeiska ELC behandlar Allmänna Åtgärder, där konstaterar konventionen följande:

“varje part förbinder sig:

a. att i lag erkänna landskapets betydelse som en väsentlig beståndsdel i människornas omgivning, ett uttryck för mångfalden i deras gemensamma kultur- och naturarv samt en grund för deras identitet.”(Europarådet, 2000, sid.4)

b. att fastlägga och genomföra en landskapspolitik som tar sikte på skydd, förvaltning och planering av landskap genom att vidta de särskilda åtgärder som anges i artikel 6, (Europarådet, 2000, sid.4)

c. att införa förfarande för medverkan från allmänheten, lokala och regionala myndigheter och andra parter med intresse för att utforma och genomföra den landskapspolitik som anges i punkt b ovan,(Europarådet, 2000, sid.5)

d. att integrerar landskap i sin regional- och stadsplaneringspolitik och i sin politik inom kultur, miljö, jordbruk, ekonomi och på det sociala området samt i alla andra politikområden som kan ha direkt eller indirekt inverkan på landskapet. (Europarådet, 2000, sid.5)

Landskapskonventionen understryker betydelsen av att erkänna landskapet som viktigt och komplext. Landskapet är vårt arv som måste förvaltas utefter de kompetenser som finns hos de boende med god lokal kännedom, och personer med teoretisk kompetens. När dessa kan mötas och tillsammans planera kan ett gott resultat uppnås. Brukarmedverkan uppmuntras, lokala organisationer med ambitioner och kompetens som rimmar med uppsatta politiska mål skall uppmuntras.

Föreningen Framtid Ugglarp är en lokal organisation med mål att utveckla och tillgängliggöra landskapet kring orten Ugglarp. Föreningen har god lokal kännedom om landskapets historia och karaktär, och för det framtida arbetet med Visionen tar organisationen ett flertal konsulter med olika teoretiska kompetenser. Dessutom förs en öppen och transparent diskussion med Falkenberg kommun angående de olika utvecklingsförslagen. På så förhåller sig Framtid Ugglarp till de ramar som konventionen rekommenderar, och kan anses vara ett gott exempel på hur landsbygdsutveckling kan ske efter att ELC vinner laga kraft.

Dessa analyser har skapat en bild av vad ELC innehåller och förespråkar. I nästa avsnitt används de analyser som bäst överensstämmer med de mål som Framtid Ugglarp, har för sina projekt, för att motivera landsbygdsutvecklings.

7. Implementering av ELC

ELC erkänner alla landskap som viktiga och identitetsbärande, och anser att alla länder skall sträva efter att lyfta landskapets betydelse för allmänheten. Konventionen uttrycker även önskemål som förespråkar delaktighet i utveckling och planering på lokal nivå. Lokalkännedom är avgörande för förvaltning och utveckling av landskapet, att känna till vilka kvaliteter som finns och hur dessa kan tillgodose och göras tillgängliga för allmänheten. ELC förespråkar att få in aktörer, som Framtid Ugglarp, som har god lokalkännedom, använder landskapet dagligen. Dessa aktörer har en annan uppfattning om vad som karaktäriserar landskapet än myndigheter på annan ort, i planerings- och utvecklingsfrågor så skapas ett komplement till traditionell planeringsmetodik. ELC uppmuntrar ansvariga myndigheter att hörsamma vad lokala aktörer föreslår för att de har en annan syn på

landskapet (Riksantikvarieämbetet, 2007).

ELC anser att delaktighet från allmänheten bör ses som ett viktigt komplement till traditionell planering (Jones, 2007). Därför väljer uppsatsen att söka stöd i ELC, genom att implementera dess lagtext, i tre olika projekt som Framtid Ugglarp är delaktiga i. För att kunna utvärdera vidden av implementerings-möjligheter av ELC i landsbygdsutvecklings-projekt fokuserar uppsatsen på implementering i tre olika skalor, regional-, lokal- och detaljskala (se frågeställning 2).

På regionalnivå undersöks hur ELC kan användas för att motivera Kattegattleden, en cykelled som går genom tre regioner och tio kommuner. På lokalnivå undersöks hur en kustnära vandringsled mellan två grannbyar kan utvecklas och finna stöd i ELC. På detaljnivå ges ett förslag på hur en ombyggnation av en gammal fiskebod till en bastu skulle kunna gestaltas, och vilka belägg det går att finna för en sådan insats. Tre olika projekt i tre olika skalor skall förhoppningsvis redovisa hur ELC kan implementeras på olika sätt, och därigenom skall förståelse skapas om hur ELC kan användas som verktyg till att motivera landsbygdsutveckling. Nedan följer en detaljerad beskrivning av de tre projekten och på vilket vis ELC kan implementeras.

7.1 Regionalnivå

- Kattegattleden

Kattegattleden kommer bli en kustnära cykelled som skall sträcka sig igen tre regioner och tio kommuner, när den är färdigställd kommer den knyta ihop Helsingborg och Göteborg. Kattegattleden skall vara havsnära, bilfri och fylld med upplevelser som landskapet erbjuder. När leden är färdigställd förväntas den besökas av tiotusentals turister varje år som vill ta del av dess sevärdheter. Utmed leden kommer övernattning och annan service utvecklas så som cykelverkstäder och spännande aktiviteter. (<http://www.kattegattleden.se>, [online], 2011-04-19)

Leden kommer sträcka sig igenom Ugglarp, och en stor del av dragningen därigenom är redan färdigställd. Framtid Ugglarp har utvecklat en Gateway i orten. En Gateway är en station som placeras utmed en cykelled. Den innehåller en interaktiv informationstavla om ortens sevärdheter, möjligheter till service och handel samt information om ortens historia. Förslag finns även att Gateways utmed kattegattleden skall utformas så att laddning av hybridcyklar kan ske. Dessa laddningsstationer skall drivas med förnyelsebar energi i form av vind- och solkraft. Försök med denna av denna typen har redan utförts i Ugglarp. (<http://www.framtidugglarp.se/nyheter.html>, [online], 2011-04-19)

Figur 1. Kattegattsledens dragning genom Ugglarp är till viss del färdig.

Utvecklingen av Kattegattleden överensstämmer med delar av ELC, exempelvis i konventionens första artikel under definitioner. Där står det bland annat att definitionen av landskapsplanering är kraftfulla framtidsinriktade åtgärder för att förbättra landskap. Kattegattleden är en kraftfull insats för att tillgängliggöra och länka samman landskapet på västkusten.

ELC är inte ett dokument som endast förespråkar bevarande. Målet med konventionen är inte att sträva efter att frysa landskapet så som det en gång var, utan målet bör vara att styra den ständigt pågående förändringsprocessen så den bejakar alla de värden som vi ärver i landskapet och lyfter fram dessa (Europarådet 1994). Ett sätt att lyfta de värden som finns längst hallandskusten är tillgängliggöra miljöerna så fler får uppleva dem, en cykelväg är ett sådant exempel. Att kunna erbjuda ett alternativ till bilen är ett ställningstagande från samhället som gynnar både folkhälsan och miljön. Att erbjuda besökare och boende en möjlighet att uppleva kusten genom att cykla utmed den, så skapas ett alternativt och hållbart sätt att semestra och transportera sig. Lokala aktörer som Framtid Ugglarp har fått vara delaktiga i processen med utvecklandet av leden. Genom att komma med åsikter om dess dragning genom orten, och utplacandet av Gateways, så har en dialog förts mellan ansvarig planeringsmyndighet och en aktör med god lokalkännedom. Metoden för utvecklandet av leden är således i linje med vad ELC förespråkar och projektet anses kunna finna stöd i konventionen.

7.2 Lokalnivå

- Vandringsleden mellan Ugglarp och Ugglarps kvarn

För att undersöka hur implementering av ELC skulle kunna göras på ett lokalt landsbygdsutvecklingsprojekt har jag valt att undersöka detta på en planerad vandringsled som skall utgå från Ugglarp. Vandringsleden är ett initiativ från Framtid Ugglarp och skall anläggas och förvaltas av föreningen i samarbete med markägare. Projektet har krävt lokal kännedom vid utveckling av leden, engagemang från markägare som själva är delaktiga i anläggning och förvaltning. Detta kombinerat med teoretisk kompetens vid ansöknings-, planerings- och gestaltningsskede låg till grund för utvecklingsarbetet. Leden har till viss del börjat anläggas men är inte färdigställd, därför har projektet valts för att undersöka om ELC kan ytterligare motiveras ledens anläggning och på så vis påskynda färdigställandet. Nedan går att läsa ett utdrag ur utredningsarbetet med vandringsleden:

“Ambitionen med vandringsleden är att fler ska få chansen att uppleva den vackra kuststräckan mellan Ugglarp och Ugglarps kvarn. Kuststräckan är populär och besöks flitigt av vandrare året runt, men det saknas i dagens läge en vandringsled som binder ihop kustens många olika karaktärer. En vandringsled med bra markmaterial, spänger där vatten behöver korsas och informationsskyltar som delger avstånd, vägval och fakta om flora och fauna är efterfrågad. I framtiden har vi som vision att leden kan utvecklas och binda ihop Ugglarp med både Stensjö och Steninge där ytterligare miljö- och kulturvärden återfinns. (Roupe, Selander 2010)

Figur 2. Leden har till viss del börjat att anläggas

I ELCs inledning går att läsa att de länder som undertecknat konventionen har kommit överens om att försöka uppfylla allmänhetens önskan att kunna glädja sig åt landskap med hög kvalitet och att kunna spela en aktiv roll i utvecklingen av dessa landskap. (Europarådet, 2000, sid.2) Utvecklingen av Vandringsleden har medfört att allmänheten varit aktiv i planerings-, anläggnings- och förvaltningsskeden. Detta för att boende i orten skall kunna få tillgång till, och därmed glädja sig, åt kustlandskapet. Vandringsleden har som avsikt att länkas samman med den framtida Kattegattleden på strategiska punkter för att kunna erbjuda en vandringsfärd som går i en bana istället för endast fram och tillbaka. Vid planeringen av sådana noder där vandringsled och cykelled möts har ett samtal och informationsmöte skett där representanter från Region Halland varit representerade.

Att allmänheten har drivit utvecklingsarbetet med vandringsleden är i linje med vad ELC förespråkar. Allmänhetens arbete har skett inom aktuella restriktion och lagar, exempelvis har dispens från strandskyddslagen sökts hos Falkenbergs kommun. ELC kräver en stark koppling mellan allmänheten, med dess kunskap och brukarmedverkan. Detta tillsammans med de lokala och regionala myndigheterna är nyckeln till en lyckad planeringsprocess (Jones et al. 2007). Arbetsprocessen med vandringsleden är ett således ett exempel på hur en planeringsprocess skall gå till enligt ELCs lagtext. ELC kan därför användas till att finna stöd för ett landsbygdsutvecklings-projekt på lokal skala där allmänheten får vara med och påverka utformningen av sitt landskap. På så vis kan konventionen användas för att motivera projektet.

7.3 Detaljnivå

- Trossnäsbastun

Det tredje och sista projektet som uppsatsen undersöker möjligheterna till en implementering av ELC sker på detaljnivå. Nere vid havet vill Framtid Ugglarp bygga om en gammal fiskehydda till en bastu i anslutning till havsbad. Syftet är att kunna erbjuda boende och besökare i Ugglarp en bastu som framförallt vintertid skulle bli en samlingspunkt. Följande citat är hämtat ur Framtid Ugglarps förstudie där projektet redovisas:

“En Bastu står på många önskelista. Gärna tillsammans med ett kallbad/kallbadhus ... och den skall ligga nere vid havet. Olika typer av anläggningar kan diskuteras men ett vore att utveckla fiskarhuset i betong på Trossnäs. Kravet på bastun är att den, förutom att ligg vid havet, har utsikt över vattnet, medger ”en kall avrivning” i havet och är så stor att ett 10-tal bastande kan tas emot på samma gång”. (Hiller, 2008)

Ett gestaltningsförslag har tagits fram av Arkitektfirma Hermansson, Hiller och Samuelsson Arkitekter i Stockholm. Ombyggnationen skall ske med ett varsamt handlag. Materialval och utformning skall göras så att bastun smälter väl in i havsmiljön, se figur 4-5 nedan.

Figur 3. Gestaltningförslag för Trossnäsbastun Figur 4. Gestaltningförslag för Trossnäsbastun

Bastuprojektet är ett socialt utvecklingsförslag som syftar till att skapa en mötesplats vid havet året runt. ELC innehåller inga avsnitt som beskriver vilka sorts projekt som skall uppmonteras. ELC behandlar inte projekt utifrån dess intentioner på personnivå, som i detta fallet skapa en social mötesplats, utan fokuserar på de övergripande intentionerna med projektet, och processerna som legat till grund för projektet. Därför blir argumentationen på detaljnivå, samma som den på lokal nivå, nämligen att den lokala kännedomen om området, och allmänhetens önskemål om landskapets utveckling skall väga tungt vid besluttande. Om bastun är något som allmänheten vill ha, samtidigt som förslaget förhåller sig till föreskrifter och restriktioner, utformas efter fackkompetens och det utvärderas så att inga biologiska faktorer störs så stödjer ELC förslaget. Om lagarna som styr kan harmonisera kring ett förslag så skall stadsbyggnadskontoret, eller motsvarande myndighet som är ansvariga för planer på området, anse att förslaget från en lokal förankrad förening skall väga tungt och argumenten för projektet blir på så vis starkare.

Om människor får spela en aktiv roll i beslutsfattande gällande utvecklingen av de landskap där de spenderar sin arbetstid och fritid, så kommer de identifiera sig mer med landskapet. Om de har mer inflytande på sin omgivning, kommer detta att kunna stärka den lokala och regionala identiteten. De som deltar kommer få belöningar i form av individuella, sociala och kulturella självförverkligande. (Olwig 2007)

Bastuprojektet är ett förslag som tagits fram av Framtid Ugglarp. Det har motiverats genom att där idag står en gammal fiskehydda som inte används, så struktur finns redan på platsen. Ombyggnationen skulle kunna leda till en stor tillgång för ortens invånare och besökare. Det finns ett behov i Ugglarp efter mötesplatser där sociala möten kan uppstå. Vid intervju med projektledaren för föreningen Framtid Ugglarp var ett argument för bastun “...*permanentboende vill ju precis som folk som bor i städer ha en viss social utveckling*”. Brukarmedverkan samt ett behov av en mötesplats motiverar projektet och finner på så vis, till viss del, stöd i ELC.

8. Diskussion

Uppsatsens övergripande syfte var att undersöka vilken roll ELC kan spela vid ett landsbygdsutvecklings-projekt, genom att utifrån en fallstudie öka förståelsen för hur ELC kan tillämpas. Jag ville förstå ELC för att förbereda mig inför arbetet med Framtid Ugglarps "Vision", samt liknande uppgifter i mitt framtida arbetsliv. Nedanför följer en diskussion kring uppsatsens frågeställningar. Här visar jag att jag har skapat en förståelse för vilken roll ELC kan spela i ett landsbygdsutvecklings-projekt. På så vis har jag, genom arbetet med uppsatsen, skapat mig goda förutsättningar i mitt fortsatta arbete med Framtid Ugglarps Vision, samt liknande arbetsuppgifter i framtiden.

8.1 ELCs roll i planeringsprojekt

- två huvudsakliga delar

Sett ifrån en planerares perspektiv tycks ELCs bestå av två huvuddelar. Den första är konventionens ambition att lyfta landskapsfrågan på den dagliga politiska agendan. Grundidéen är att ett starkare intresse för landskapsplanering skulle kunna skapas om människor som lever och verkar i landskapet får vara med och påverka utvecklingen av det samma. Kenneth Olwig (2007) skriver i sin artikel "The practice of landscape "Conventions" and the just landscape" att landskaps-relaterade frågor måste bli ett naturligt inslag på den politiska agendan. Landskapet spelar en viktig roll i välbefinnandet för Europas invånare. Människor som inte längre tolererar förändringar i sitt landskap som de inte kan påverka. Förändringar som sker genom teknisk och ekonomisk utveckling, och politiska beslut som fattas utan någon koppling till landskapet (Olwig, 2007, s.581). Landskapsfrågan lyfts om fler blir intresserade och engagerade i frågor som rör landskapsutveckling, allmänheten måste förstå att gemene man är en intressent och andelsägare i sitt landskap (Conrad et al., 2009, s.24) och har på så vis tillåtelse att påverka utvecklingen av landskapet. Genom att allmänheten får vara med och påverka utveckling av sitt lokala landskap som ett komplement, till ansvariga myndigheternas teoretiska kompetens, så skapas en mångfacetterad planeringsprocess, vilket sannolikt resulterar i ett bättre resultat.

Detta resonemang leder till ELCs andra huvuddel, nämligen dess vurmande för brukarmedverkan i planeringsfrågor som rör utvecklingen av landskapet. ELC anser att det inte i första hand är experter som skall planera och utveckla landskapet utan snarare de människor som, genom daglig användning, formar det sociala och fysiska landskapet. Konventionen är därmed ett svar till allmänhetens önskan om att få njuta av högkvalitativa landskap och samtidigt spela en aktiv roll i utvecklingen av landskapet (Olwig, 2007, s.581). Om aktörer, med god kännedom om landskapets lokala kvaliteter, får vara delaktiga i planeringsprocessen så minskar risken att dessa kvaliteter skall gå förlorade när landskapet utvecklas. Om för många nya element och strukturer överlagras på de traditionella landskap riskerar dessa att bli fragmenterade och identitetslösa (Antrop, 2004). För att undvika detta krävs aktivt deltagande från lokala aktörer, så som Framtid Ugglarp, som engagerar sig i utveckling av landskapet. I enlighet med ELC bör deras utvecklingsförslag behandlas med intresse och respekt hos beslutande myndigheter. Förslagen representerar ett framtidsscenario som bygger på engagemang från allmänheten i planeringen av landskap. I sökandet efter effektivt implementering av ELC har planeringsmyndigheter mycket att vinna på att förstå allmänhetens åsikter och synvinklar. Att tillgodose allmänhetens åsikter är ett tydligt mål för ELC, därför förväntas också dess framgång avgöras av hur allmänheten agerar utifrån konventionen och vilka åsikter som den genererar (Conrad et al., 2011, s.169).

Deltagande från allmänheten, med enskilda och grupper som står utanför den formella beslutsprocessen av regeringen och lokala myndigheter, uppmuntras av ELC. Dock är deltagandet inte samma sak som en fullständig delegering av befogenheter till lokala samhällen. Deltagandet bör ses inte ses som ett substitut till den traditionella planeringsprocessen, utan snarare som ett komplement till den samma (Jones, 2007; Jones et al. 2007). Orsakerna till att ELC fokuserar på brukarmedverkan vid förvaltning och planering av landskap kan kanske kopplas bakåt i tiden. Olwig (2005) hävdar att det genom historien funnits ett parallellt, gräsrotsperspektiv från sociala och juridiska organisationer som byggt på sedvana och konventioner. Detta har format det politiska landskapet och på så vis även areala miljöer och regioner där människor bor. Således har brukarmedverkan alltid spelat en, mer eller mindre, indirekt roll i landskapets utveckling genom den europeiska historien. ELC ger stöd för landsbygdsutvecklingsprojekt som drivs av föreningar som Framtid Ugglarp då dessa bejaktar de intressen som allmänheten har för det lokala området. Förslagen, som projekten resulterar i, bygger på de behov och kvaliteter som området har och kan ses som ett komplement till myndigheternas teoretiska kompetens vid beslutsfattande som rör planeringen av landskapet. Uppsatsen bidrar till att testa ELCs första fem artiklar på tre initialt planerade och delvis redan genomförda projekt. Som ett delresultat, bidrar även uppsatsen till att juridiskt grunda de tre projekten genom att finna stöd för dem i ELC. Detta kan således bli en god utgångspunkt för dem i framtiden.

Hur skulle konventionen kunna tolkas om uppsatsen hade haft sin utgångspunkt i ett projekt som var motståndare till utvecklingsförslag? Förmodligen skulle en sådan uppsats finna stöd för motståndet i ELC, på liknande sätt som denna uppsats funnit stöd för utveckling. Den diffusa formulering av ELC gör tolkningsmöjligheterna vida. Vid intervju med projektledaren för Framtid Ugglarp, som nyligen läst ELC, gavs följande svar på frågan vad han ansåg om konventionens innehåll: *“Jag visste ingenting innan jag fick din länkar, och nu har jag ju läst igenom den. Jag kan hålla med om det mesta som står här, utan att riktigt veta vad jag håller med om.”* Detta är ett exempel på svårigheterna i att tolka ELCs lagtext, då texten kan uppfattas som svävande och okonkret i sina förmaningar. Det krävs praxis för att utreda på vilket sätt planeringsprocesser kommer påverkas av ELC, praxis som ännu inte finns på grund av att konventionen så nyligen vunnit laga kraft.

9. Slutsats

- Planering med ELC

Jag har valt att fokusera på landskapskonventionen från ett planeringsperspektiv i min slutsats, då detta bäst överensstämmer med min frågeställning. Hela slutsatsen är utvecklad utifrån den bedömningen att ELC kan användas till att motivera landsbygdsutvecklingsprojekt, som uppsatsen tidigare har redovisat. Min ursprungliga frågeställning var:

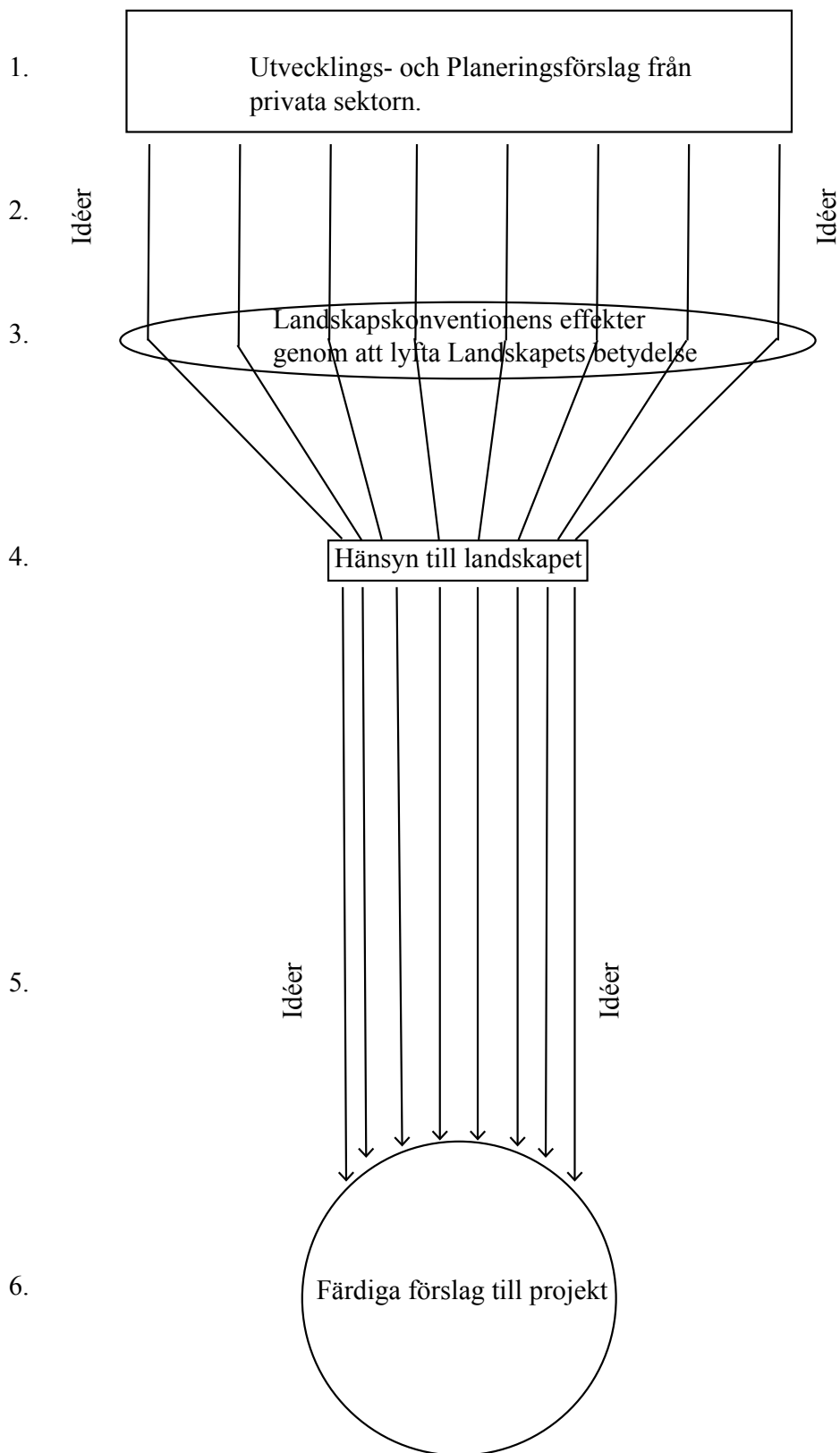
- Vad innebär ELC för ett landsbygdsutvecklingsprojekt?
- Hur kan ELC implementeras i ett reellt landsbygdsutvecklingsprojekt?

Det är den första frågan som denna slutsats försöker besvara. Den andra frågan i frågeställningen har uppsatsen tidigare besvarat då den implementerade ELC i de tre olika projekten.

ELCs första fem artiklar kan tolkas som att de består av två huvuddelar, den första som lyfter vikten av landskapet i planeringsfrågor, och den andra poängterar vikten av brukarmedverkan och allmänhetens engagemang. Slutsatsen skall utreda hur dessa två huvuddelar påverkar ett utvecklingsförslag. I uppsatsen exemplifieras ett sådant utvecklingsförslag med tre pågående projekt; Kattegattleden, Vandringsleden eller Trossnänsbastun.

Utifrån min inläsning och tolkning av ELC menar jag att de två huvuddelarna använder sig av olika metoder, och vänder sig till olika målgrupper, men strävar efter samma mål - Att utvecklingsförslag, i största möjliga mån, skall vara anpassade efter landskapet. Genom att lyfta frågan om landskapets värden och unika karaktär, till en högre politisk position, så utvecklas förslagen mot att bli bättre anpassade efter det aktuella landskapet (ELCs första del). Och genom att allmänheten uppmuntras att delta i planeringsprocesser och påverka utvecklingsförslag sker en indirekt anpassning till landskapet, då allmänhetens förslag bygger på behov och kvaliteter som återfinns i landskapet (ELCs andra del). Implementering av någon av ELCs två huvuddelar får således samma konsekvenser: att utvecklingsförslag, i exempelvis ett landsbygdsutvecklingsprojekt, blir bättre anpassat efter landskapet.

För ytterligare förtydliga mitt resonemang har jag gjort två illustrationer som gestaltar dessa två delar. De skall ses som tankemodeller som syftar till att underlätta förståelsen för min slutsats.

Figur 5. ELC som en samlande Prisma

Illustrationen föreställer hur ELC påverkar utvecklingsförslag i en planeringsprocess genom att huvuddel 1. "Lyfta landskapet i planeringsfrågor" - implementeras.

1 (Utvecklings- och planeringsförslag). Fyrkanten högst upp symboliserar den stora och sprida mängden utvecklings- och planeringsförslag som ofta föreligger vid ett landsbygdsutvecklings-projekt. Vissa förslag kan uppfattas som kantiga (därför fyrkant) då de är dåligt anpassade till den lokala situationen, och kanske har lyfts in från ett annat projekt. Vissa förslag har utvecklats med syfte att göra en ekonomisk vinst på bekostnad av plats specifika kvaliteter o.s.v.

2. Pilarna symboliserar alla förslag som släpps från aktörerna i fyrkanten.

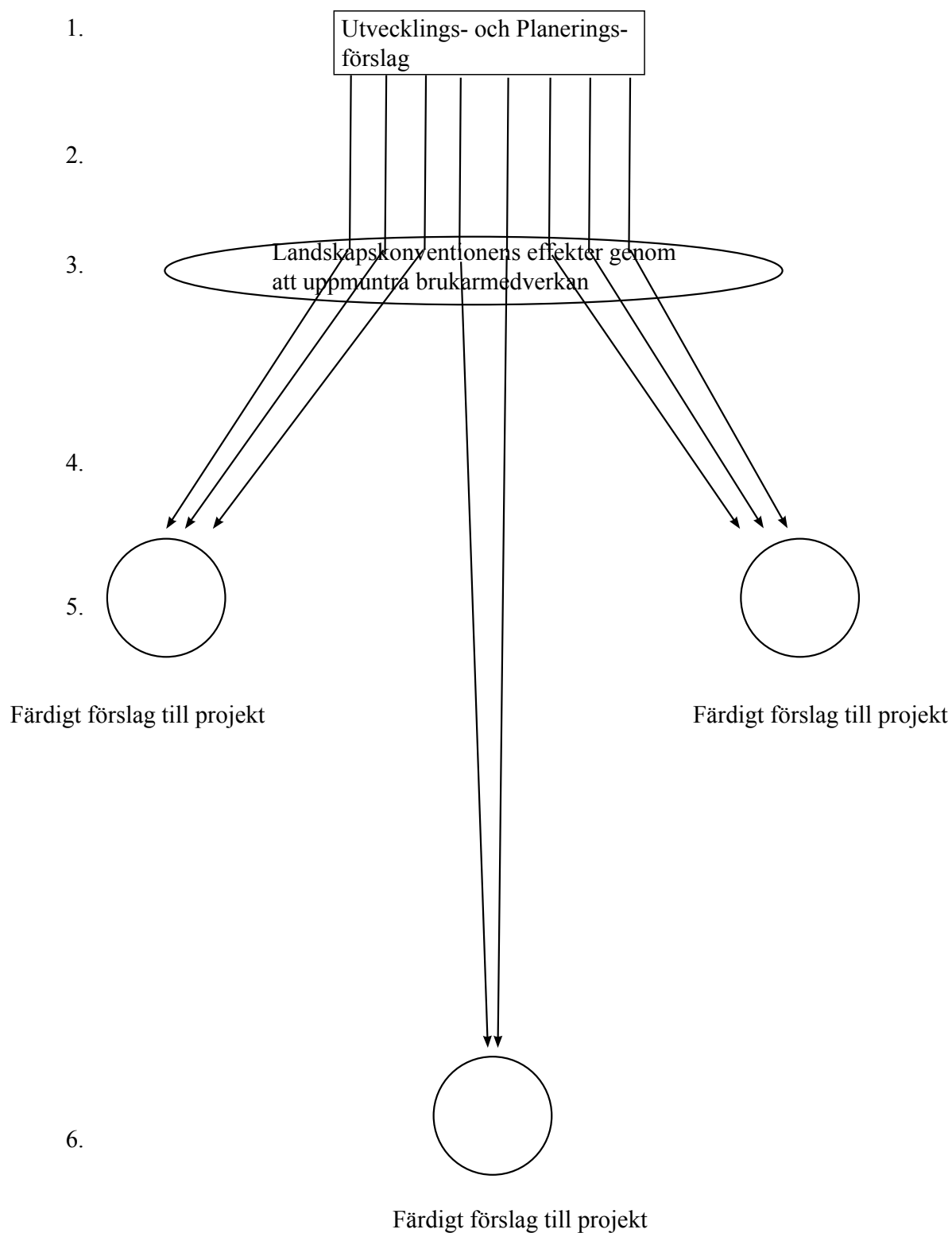
3-4 (Landskapskonventionens effekter & Hänsyn till landskapet). Elipsen symboliserar en prisma. Prismen är en konsekvens av att ELCs implementeras. Förslagen som färdas genom prismen påverkas av att ELC kräver att landskapets värde måste inarbetas i utvecklingsförslagen. Landskapet skall ses som unikt och har en koppling till historien och dess invånare som inte återfinns någon annanstans. Därför styr ELC utvecklingsförslagen mot en trång passage som symboliserar aspekten Hänsyn till Landskapet. Förslagen samlas ihop då de måste ta hänsyn till landskapet för att inte gå stick i stäv med ELCs lagtext. De slussas sedan vidare i planeringsprocessen mindre spretiga och bättre anpassade för det lokala landskapet.

5. Förslagen färdas vidare genom processen där de utvecklas och detaljeras.

6 (Färdiga förslag till projekt). Förslagen landar i en cirkel där de är färdiga förslag. Cirkeln, som symbol, representerar att förslagen är bättre anpassade till en helhet än de var när de ursprungligen kom ur fyrkanten högst upp. Förslagen är inte nödvändigtvis färre då de kommit till denna fas, de är dock mer samlade och bättre anpassade till landskapet.

Metoden för huvuddel 1 är således att den samlar spretiga förslag genom att kräva att de måste ta hänsyn till landskapet i sitt innehåll för att inte strida mot ELCs lagtext. Aktörerna bakom förslagen tvingas på så vis att lägga kraft, tid och pengar på att utforma förslagen så att de blir bättre anpassade efter landskapet. Målgruppen för huvuddel 1 är framförallt privata exploatörer utan en lokal förankring i orten, så som större byggprojektörer. Effekten blir att förslagen utformas efter landskapet. Förslagen blir möjligtvis mer kostsamma då en schablonmall inte kan användas vid utvecklingen av dem. ELC bidrar i en sådan här situation till att skapa en hänsynsfull utveckling av landskapet, där komplexiteten i landskapet bejakas, och landskapets behov och kvaliteter hörsammas.

Nedan följer en illustration som gestaltar hur implementering av ELCs andra huvuddel " Uppmuntra allmänheten att vara delaktiga i planeringsfrågor" påverkar utvecklingsförslag i en planeringsprocess.

Figur 6. ELC som en spridande Prisma

Illustrationen föreställer hur ELC påverkar utvecklingsförslag i en planeringsprocess genom att huvuddel 2. "Uppmuntra allmänheten att vara delaktiga i planeringsfrågor" - implementeras.

1 (Utvecklings- och planeringsförslag). Fyrkanten högst upp symboliserar utvecklingsförslag som kommer från myndigheter med ansvar för planeringsfrågor, exempelvis stadsbyggnadskontor och liknande. Dessa förslag är mer samlande än i motsvarande i föregående exempel, då aktörerna i detta fallet ofta är färre.

2. Pilarna symboliserar alla förslag och idéer som släpps från aktörerna i fyrkanten.

3 (Landskapskonventionens effekter). Elipsen symboliserar även här en prisma som innehåller ELCs uppmaning om att allmänheten ska vara delaktig i planeringsfrågor som rör deras landskap. Allmänheten kan genom sin lokalkännedom påverka utformningen av förslagen. Förslagen kan bli splittrade till sina karaktär men de är ändå anpassade till landskapet genom att de formats utifrån ett behov eller en kvalitet som allmänheten uppmärksammat.

4. Förslagen färdas vidare genom processen där de utvecklas och detaljeras.

5-6 (Färdiga förslag till projekt). Förslagen landar i cirklar som är mindre och spridda. Dessa representerar helhetslösningar som är framtagna av olika aktörer med olika önskemål. De är helhetslösningar på så vis att förslagen är anpassade efter landskapet, till följd av att de är utvecklade i samarbete med allmänheten, och således sprungna ur ett behov eller en kvalitet i landskapet. Dock är de spridda och bör ses som ett komplement till planeringsmyndigheternas förslag om vad som bör prioriteras, detta för att total anarki inte skall prägla vilka förslag som genomförs.

Metoden för huvuddel 2 "Uppmuntra allmänheten att vara delaktiga i planeringsfrågor" är att genom att låta allmänheten komma med synpunkter på utvecklingsförslag, så skapas unika lösningar där både behov och kvaliteter bejakas. Detta för att allmänheten har den lokala kännedomen om landskapet och därför vet vad som är bevaransvärt, och vad som bör utvecklas. Målgruppen för huvuddel 2 är allmänheten och offentliga planeringsmyndigheter. Effekten blir, liksom i fallet där huvuddel 1 implementeras, att förslagen blir bättre utformade och anpassade efter landskapet då behov och kvaliteter hörsammas.

Uppsatsens slutsats är att ELC kommer påverka processen ur vilken planeringsförslag för landsbygdsutveckling utvecklas. Den är ett överliggande styrverktyg, som beroende på frågeställning och fallstudie kräver att utvecklingsförslag skall ta hänsyn till det landskap i vilket de planeras. Den utgör ett incitament för att allmänheten skall engagera sig i utvecklingsfrågor som rör deras landskap, då den påtalar att gemene man har en röst och en kunskap som skall hörsammas. Den utgör ett incitament för att externa aktörer, så som byggherrar, utför ett gediget efterforskningsarbete innan ett utvecklingsförslag redovisas, då ELC påvisar att varje landskap är unikt och har speciella värden för dess invånare. Kopplat till min frågeställning har denna insikt gett mig en förståelse för ELCs innebörd. Att praktiskt tillämpa dess lagtext har hjälpt mig skapa dessa tankemodeller ur vilka jag kan förstå ELCs syften. Att ELC kan tolkas som både som en samlande och en spridande prisma, beroende på vem som implementerar den och i vilken situation, är ett exempel på hur öppen för tolkning den är i dagens läge.

10. Avslutande ord och förslag på fortsatt arbete

ELC vann laga kraft den 1 maj 2011, och slutinlämning för denna uppsats är 20 maj 2011. Detta har medfört att det funnits svårigheter att finna praktiska exempel på hur en implementering av ELC kan gå till. En intressant uppföljning hade varit att återkomma efter 10 år och göra samma undersökning. Då skulle det troligtvis finnas en uppsjö av exempel på praxis som skulle kunna besvara på min frågeställning. Vidare så hade det varit intressant att göra en djupare neddykning i ett projekt. Detta skulle kunna leda till en djupare förståelse för de juridiska komplikationerna som skulle uppstå vid implementering av ELC i ett landsbygdsutvecklings-projekt. Komplikationer som denna uppsats endast berör flyktigt.

11. Källförteckning

11.1 Tryckta Källor

Antrop, Marc (2004) *“Landscape change and the urbanization process i Europe”*, Landscape and Urban Planning, 67 (2004) s.9-26

Burke Johnson, R. Onwuegbuzie, Anthony, J. (2004), *“Mixed Methods Reasearch: A Research Paradigm Whose Time Has Come”*, Educational Researcher, Vol. 33, No. 7, s.14-26

Conrad, Elisabeth. Christie, Mike. Fazey, Ioan. (2011) *“Understanding public perceptions of landscape: A case study from Gozo, Malta”*, Applied Goegraphy, 31 (2001) s.159-170

Jones, Michael. Howard, Peter. Olwig, Kenneth R, Primdahl, Jörgen. Sarlöv Herlin, Ingrid (2007), *“Multiple interfaces of the European Landscape Convention, Norsk Geografisk Tidsskrift - the Norwegian Journal of Geography”*, 61: 4, 207-216.

Jones, Michael (2007), *“The European Landscape Convention and the Question of Public Participation”*, Landscape Research vol 32, No 5, 613-633, October 2007

Kvale, Steinar (1997) *“Den kvalitativa forskningsintervjun”*, Studentlitteratur, Lund.

Olwig, Kenneth R. (2007), *“The practice of landscape “Conventions” and the just landscape: The case of European landscape convention”*, Landscape Research, 32 :5, 579-594

Swaffield, S.R. et al. (2000), *“Community perceptions of landscape values in the South Island high country”*, SCIENCE FOR CONSERVATION 159, Department of Conservation

11.2 Elektroniska Källor

Antrop, Marc. Sevenant, Marjanne (2009) "*Transdisciplinary landscape planning: Does the public have the aspiration? Experience from a case study in Ghent, Flanders, Belgium*", [online] Tillgänglig; <http://www.sciencedirect.com/science..> (2011-05-19)

Europarådet (1994) "*The Explanatory Report of the European Landscape Convention*", [online] Tillgänglig; <http://conventions.coe.int/treaty/en/Reports/Html/176.htm> (2011-05-18)

Lantmäteriet (2010) Digitala kartbiblioteket, [online], Tillgänglig; <https://butik.metrria.se/digibib/index.php> (2010-08-25)

Framtid Ugglarp (2011) Beskrivning av Gateway, [online] <http://www.framtidugglarp.se/nyheter.html>, 2011-04-19

Hiller, Lars (2008). "*Förstudie Framtid Ugglarp*", [online] Tillgänglig; <http://www.ugglarp.se/dokument/forstudie.pdf> (2011-05-03)

Gestaltningförslag Trossnäsbastun (2011). Mailkorrespondens Arkitektfirma Hermansson, Hiller och Samuelsson Arkitekter genom Lars Hiller. (2011-05-01)

Kattgattleden.se (2011). Kattegattleden, [online] Tillgänglig; <http://www.kattgattleden.se/content/om-kattgattleden> (2011-04-19)

Europarådet (2000). "*Europeiska ELC svensk översättning*", [online] Tillgänglig; <http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/heritage/Landscape/VersionsConvention/swedish.pdf> (2011-04-01)

Riksantikvarieämbetet (2007). "*Europeiska ELC*", [online] Tillgänglig; http://www.raa.se/publicerat/br2008_1.pdf (2011-04-01)

Riksantikvarieämbetet (2011) "*Europeiska ELC*", [online] Tillgänglig; http://www.raa.se/cms/extern/kulturarv/landskap/europeiska_ELC.html (2011-05-17)

Riksantikvarieämbetet (2011) "*Rapport om ELC - Så här vill vi utveckla arbetet med den europeiska ELC i Sverige*", [online] Tillgänglig; http://www.raa.se/cms/extern/aktuellt/nyheter/nyheter_2011/mars/rapport_om_ELC.html (2011-05-17)

Roupe, Emelie. Selander, Pär. (2010). "*Vandringsleden mellan Ugglarp och Ugglarps kvarn*", [online] Tillgänglig; <http://www.ugglarp.se/dokument/vandringsleden.pdf> (2011-05-10)

Bilaga 1

- Intervjuguide

Intervju med Lars Hiller, projektledare Framtid Ugglarp!

Ugglarp, 2011-04-17

Bakgrundsfrågor (Vem är respondenten)

På vilket sätt är respondenten involverad i projektet?

Nuvarande roll i projektet?

Tidigare arbete/erfarenheter i relation till projektet?

Landsbygdsutvecklings-relaterade frågor

Varför driver du ett landsbygdsutvecklings-projekt? vad är drivkraften bakom?

Vad anser du vara det viktigast för att få en levande landsbygd?

Hur vill du se att landsbygdsutvecklings-frågor behandlas? bör de prioriteras upp/ner? myndighet?

ELC

Känner du till ELC?

(Om ja, i vilket sammanhang har du hört talas om den/kommit i kontakt med den?)

Vad anser du om ELC? - att det finns en konvention som är till för att alla länder inom Europa skall se på sina landskap som lika värdefulla? är den tandlös eller är den ett bra verktyg?

Hur mycket information har du mottagit?

Fråga om saker som berör ELC:

Utdrag ur ingress från riksantikvarieämbetets hemsida:

ELC syftar till att förbättra skydd, förvaltning och planering av europeiska landskap. Den syftar också till att främja samarbetet kring landskapsfrågor inom Europa och till att stärka allmänhetens och lokalsamhällets delaktighet i det arbetet. Konventionen innefattar alla typer av landskap som människor möter i sin vardag och på sin fritid.

Använda hans kompetens för att diskutera dess innebörd?

- Vad betyder det här för dig?
- Hur anser du att det rimmar med Framtid Ugglarps uppsatta mål?
- Hur anser du att detta går att implementera i den framtida "Visionen"?

Projektrelaterade frågor

Vad tycker du är viktigast att tänka på vid ett sådant här projekt? de boende? miljön? ekonomiska intresse? service?

Vilka hinder och motstånd har du stött på? vad är deras utgångspunkt och varför?

Vad anser han om de tre nedslagen jag vill göra?

Regionalt - Kattegattsleden? - en cykelled som binder ihop hela västkusten.

Lokalt - Vandringsleden? - en kustnära vandringsled som knyter ihop Ugglarp med ett närliggande naturreservat.

Detalj - Trossnäsbastun?- en bastu planerad i en gammal fiskebod invid ett havsbad.

Är det tre delarna representativa för projektet i sin helhet?

Hur har arbetet sett ut hittills? - Be om mycket exempel!

Vad är din personliga vision för Ugglarp i framtiden?

Tack!